

OPRACOWANIE PYTANIA

Czym dla człowieka mogą być wspomnienia? Omów zagadnienie na podstawie *Lalki* Bolesława Prusa. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Bolesław Prus, *Lalka*

EPOKA

Pozytywizm

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1

O co tak naprawdę pyta komisja

Pytanie dotyczy funkcji pamięci: wspomnienia mogą być schronieniem, źródłem tożsamości i sensu, ale też więzieniem odrywającym od teraźniejszości. W *Lalce* najlepiej pokazać to na dwóch bohaterach, którzy żyją przeszłością na różne sposoby.

wspomnienia	Obrazy przeszłości, do których człowiek wraca i które kształtują jego teraźniejszość: młodość Rzeckiego, upokorzenia Wokulskiego, dawna miłość prezesowej. Komisja oczekuje pokazania, co pamięć robi z bohaterem, nie tylko co on pamięta.
dla człowieka	Perspektywa jednostki: co wspomnienia dają lub odbierają konkretnej osobie – sens, tożsamość, motywację, złudzenie. Nie chodzi o pamięć historyczną narodu, chyba że w kontekście.
mogą być	Zaproszenie do pokazania kilku możliwości: schronienie, tożsamość, rana, więzienie. Odpowiedź jednostronna – tylko nostalgia albo tylko ciężar – nie wykorzysta materiału powieści.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Tezę, że wspomnienia mogą być dla człowieka ocaleniem tożsamości i wierności ideałom, ale też więzieniem, które utrudnia życie w teraźniejszości.
- ✓ Dwóch bohaterów omówionych kontrastowo: Rzeckiego i jego Pamiętnik starego subiekta jako pamięć–azyl oraz Wokulskiego, którego wspomnienia upokorzeń i zesłania napędzają ambicje i rozdarcie, z konkretnymi epizodami z ich przeszłości.
- ✓ Kontekst literacki lub biograficzny oraz wniosek o tym, że pamięć jest siłą dwuznaczną – buduje człowieka, ale może go zatrzymać w miejscu.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Pamiętnik starego subiekta: Rzecki wieczorami spisuje wspomnienia – o ojcu, który wychował go w kulcie Napoleona, o terminowaniu u Jana Mincla, o kolegach subiektach, o Wokulskim. Zapis wspomnień jest dla niego sposobem porządkowania świata, który przestał rozumieć. Pamięć jako azyl i źródło tożsamości.
- Rzecki i Węgry: w 1848 roku młody Rzecki wyruszył z przyjacielem Augustem Katzem walczyć w węgierskiej rewolucji; przeżył bitwy, klęskę i ucieczkę, a Katz po upadku sprawy odebrał sobie życie. Rzecki wraca do tych wspomnień jako do czasu, gdy życie miało sens – wspomnienia jako miara wartości, ale i powód, dla którego nie umie żyć w epoce giełdy.
- Legenda Napoleonów: pamięć o Napoleonie, którą Rzecki odziedziczył po ojcu, każe mu przez całe życie czekać na Bonapartego, który naprawi Europę – śledzi gazety, snuje polityczne domysły, a śmierć syna Napoleona III w Afryce jest dla niego ciosem. Wspomnienie przekształcone w wiarę – piękne i anachroniczne zarazem.
- Pokój Rzeckiego: przez ćwierć wieku ten sam pokój przy sklepie, te same meble, gitara, pies Ir, ten sam rytm dnia – przestrzeń, w której czas się zatrzymał. Wspomnienia zamienione w codzienność: ocalają wierność, ale zamykają przed zmianą, a gdy sklep zostaje sprzedany, Rzecki umiera.
- Wokulski i pamięć upokorzeń: bohater pamięta, jak jako subiekt w winiarni Hopfera uczył się nocami, wyśmiewany przez kolegów i klientów, jak wymykał się z piwnicy przez okno na wykłady, jak po powstaniu 1863 roku trafił na zesłanie do Irlucka, jak ożenił się z Minclową dla sklepu. Te wspomnienia nie są nostalgią – są raną, która napędza ambicję udowodnienia, że jest kimś więcej niż kupcem.
- Prezesowa Zasławska i kamień w Zasławiu (opcjonalnie): stara arystokratka wspomina młodzińczą miłość do stryja Wokulskiego, której nie pozwolono jej spełnić, i prosi, by na kamieniu w ruinach zamku wyręć strofy Mickiewicza jako pamiątkę. Wspomnienie jako wierność uczuciu przez całe życie – pamięć, która nie więzi, lecz uszlachetnia.

LITERACKI

POLECANY

Latarnik, Henryk Sienkiewicz

Lektura *Pana Tadeusza* budzi w Skawińskim wspomnienia dzieciństwa w ojczyźnie i po raz pierwszy od lat każe mu poczuć się Polakiem, ale zatracenie się w przeszłości kosztuje go pracę i doprowadza do katastrofy. Zestaw te wspomnienia z pamiętnikami Rzeckiego i przeszłością Izabeli Łęckiej.

LITERACKI

Pan Tadeusz, Adam Mickiewicz

Poemat powstał na emigracji jako powrót pamięcią do „kraju lat dziecińczych” – Inwokacja wprost mówi o tęsknocie, a Soplicowo jest utraconym światem szlacheckiej Litwy, ocalonym w idealizującym wspomnieniu. Pamięć pełni tu funkcję nieobecną w *Lalce*: ocala wspólnotę i jej wartości, nie tylko jednostkę; zestawienie z Rzeckim pokazuje, że nostalgia może budować, gdy staje się dziełem, a więzić, gdy zostaje tylko czekaniem.

LITERACKI

Sklepy cynamonowe, Bruno Schulz

Narrator wraca do dzieciństwa w prowincjonalnym miasteczku i przekształca wspomnienia o ojcu, sklepie i ulicach w mit – czas we wspomnieniu rozgałęzia się, przedmioty ożywają, a rzeczywistość zostaje odzyskana jako baśń. Kontrast z Prusem: u Schulza pamięć jest twórcza i wyzwalająca, u Rzeckiego wierna, ale zatrzymująca życie.

BIOGRAFICZNY

Bolesław Prus i powstanie styczniowe (udział, rana, więzienie)

Szesnastoletni Aleksander Głowacki walczył w powstaniu 1863 roku, został ranny i uwięziony, a doświadczenie klęski i późniejsze lęki towarzyszyły mu całe życie. Wspomnienia Wokulskiego o powstaniu i zesłaniu oraz gorycz Rzeckiego mają więc źródło w biografii autora; kontekst pokazuje, że *Lalka* jest też powieścią o pokoleniu, które musiało żyć dalej z pamięcią klęski.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: wspomnienia mogą być dla człowieka ocaleniem tożsamości, ale i więzieniem, które utrudnia życie w teraźniejszości.
- 2 Rzecki i jego pamiętnik: idealizacja młodości i ideałów napoleońskich jako azyl starego romantyka.
- 3 Druga strona medalu: przeszłość Wokulskiego (upokorzenia, zesłanie) jako źródło jego ambicji i wewnętrznego rozdarcia.
- 4 Kontekst: *Latarnik* (Henryk Sienkiewicz) – Lektura *Pana Tadeusza* budzi w Skawińskim wspomnienia dzieciństwa w ojczyźnie i po raz pierwszy od lat każe mu poczuć się Polakiem, ale zatracenie się w przeszłości kosztuje go pracę i doprowadza do katastrofy. Zestaw te wspomnienia z pamiętnikami Rzeckiego i przeszłością Izabeli Łęckiej.
- 5 Wniosek: literatura pokazuje wspomnienia jako siłę dwuznaczną – budują człowieka, ale mogą go też zatrzymać w miejscu.